

ZARZĄDZENIE NR 24/2021
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA
W KATOWICACH
z dnia 20 grudnia 2021 r.

w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Szachownica

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 i 1718) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Ustanawia się na pięć lat zadania ochronne dla rezerwatu przyrody Szachownica, zwanego dalej „rezerwatem”, położonego na terenie gminy Lipie, w powiecie kłobuckim.

§ 2.

Zadania ochronne, o których mowa w §1, obejmują identyfikację, ocenę potencjalnych i istniejących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, lokalizację i rozmiar zadania ochronnego, które określają załączniki nr 1 i 2 do zarządzenia.

§ 3.

Obszar rezerwatu objęty jest ochroną czynną.

§ 4.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Załączniki do zarządzenia Nr 24/2021 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Szachownica.

Załącznik Nr 1.

Identyfikacja i ocena potencjalnych i istniejących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków.

Lp.	Potencjalne zagrożenia wewnętrzne.	Ocena zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków.
1	Dezintegracja siedliska (utrata hibernakulum i miejsca swarmingu nietoperzy) w wyniku zawalenia Jaskini Szachownica bądź innych niekorzystnych zmian w jej strukturze.	Istotne	Kontrole stanu zabezpieczeń i stateczności górotworu. Konserwacje i remonty zabezpieczeń stropu Jaskini. Monitoring liczebności nietoperzy.

Lp.	Istniejące zagrożenia zewnętrzne.	Ocena zagrożeń	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków.
1	Degradacja siedliska nietoperzy w wyniku: <ul style="list-style-type: none"> – penetracji wnętrza Jaskini Szachownica przez turystów, – aktów wandalizmu - umieszczania napisów na stropach i ścianach Jaskini, oraz rozpalania ognisk w jej wnętrzu lub w bezpośrednim sąsiedztwie 	Istotne	Monitorowanie Jaskini pod kątem jej nielegalnego zwiedzania. Działania edukacyjne dotyczące ochrony Jaskini. Monitoring liczebności nietoperzy.
2	Ograniczenie przebiegu naturalnych procesów przyrodniczych, w wyniku dyspersji ruchu turystycznego odbywającego się wyznaczonym szlakiem ruchu pieszego.	Średnio istotne	Utrzymanie drożności wyznaczonego w rezerwacie szlaku ruchu pieszego.

Załącznik Nr 2.

Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań.

Lp.	Opis sposobów ochrony czynnej – rodzaj zadania ochronnego	Lokalizacja zadania ochronnego – Nadleśnictwo Kłobuck	Rozmiar zadania ochronnego
1	Kontrole stanu zabezpieczeń Jaskini Szachownica oraz stateczności górotworu.	Jaskinia Szachownica	Kontrole wykonywane raz do roku (ogłędziny punktów kontrolnych).
2	Konserwacje i remonty zabezpieczeń stropu Jaskini.		W zależności od potrzeb wynikającej z kontroli, określonych w pkt 1.
3	Monitoring liczebności nietoperzy.		Monitoring realizowany co najmniej jednokrotnie w trakcie obowiązywania zarządzenia, prowadzony podczas hibernacji i rojenia nietoperzy.
4	Monitorowanie Jaskini, pod kątem jej nielegalnego zwiedzania.		1. Stosowanie fotopułapek rejestrujących obecność ludzi w Jaskini. 2. Patrole służby leśnej i policji.
5	Działania edukacyjne dotyczące ochrony Jaskini.		1. Prowadzenia akcji informacyjnych dotyczących ochrony Jaskini. 2. Utrzymanie tablic informacyjnych i ostrzegawczych.
6	Bieżące utrzymanie drożności i sprawności szlaku poprzez: – usuwanie konarów, gałęzi i przecięcie powalonych drzew do szerokości szlaku, – usuwanie z bezpośredniego sąsiedztwa Jaskini złomów i wywrotów sosnowych (potencjalnego materiału palnego).	Wyznaczony szlak ruchu pieszego ¹ , otoczenie wejścia do Jaskini	W zależności od potrzeb.

¹ Zarządzenie Nr 11/2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 30 maja 2017 r. w sprawie wyznaczenia szlaku ruchu pieszego w rezerwacie przyrody Szachownica.

Uzasadnienie merytoryczne
do zarządzenia Nr 24/2021 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Katowicach z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla
rezerwatu przyrody Szachownica.

Rezerwat przyrody Szachownica utworzono w 1978 r. Zgodnie z aktem prawnym stanowiącym podstawę funkcjonowania rezerwatu (zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 26 lutego 2021 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Szachownica”) celem jego ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych, proglacialnej jaskini powstałej w wapieniach górnojurajskich oraz interesującego profilu geologicznego, wraz z całym bogactwem fauny i flory.

Rezerwat ten nie ma planu ochrony ustanowionego przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska, zgodnie z art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

W związku z tym, wykonywanie wszelkich działań na jego terenie jest możliwe na podstawie zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach, ustanawiającego zadania ochronne, zgodnie z art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody.

Sporządzając niniejszy dokument dokonano analizy zagrożeń dla rezerwatu, w szczególności dla Jaskini Szachownica stanowiącej przedmiot jego ochrony. Głównym zagrożeniem dla Jaskini jako siedliska nietoperzy są zewnętrzne czynniki antropogeniczne. Nielegalna penetracja obiektu, jak wynika z obserwacji Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach i zarządcy terenu, stanowi poważny problem ze względu na skalę zjawiska. Od czasu zabezpieczenia Jaskini Szachownica przed zawalem w 2017 r. turyści mylnie odbierają poziom bezpieczeństwa uzyskany w wyniku prac remontowych i nielegalnie zwiedzają Jaskinię. Mimo wyraźnych tablic ostrzegawczych penetrują wnętrza Jaskini niepokojąc nietoperze, ale i narażając swoje życie i zdrowie. Zwiedzanie Jaskini w okresie hibernacji nietoperzy może spowodować ich wybudzenie, a w konsekwencji nawet śmierć zwierząt.

W ramach niniejszych zadań ochronnych zaplanowano zatem działania mające na celu zwiększenie świadomości turystów poprzez kontynuację prowadzonych przez RDOŚ w Katowicach akcji informacyjnych dotyczących ochrony Jaskini. Wskazano także na potrzebę utrzymywania zamontowanych w pobliżu wejść do Jaskini tablic informacyjnych i ostrzegawczych. Kolejnym i niezbędnym instrumentem, wykorzystywanym do ochrony obiektu przed presją ludzi, jest egzekwowanie łamania przepisów prawa przez straż leśną i policję (organizowanie patroli, montaż fotopułapek).

Następnym zagrożeniem dla samej Jaskini jest możliwość dezintegracji siedliska (utrata hibernakulum i miejsca swarmingu nietoperzy) w wyniku jej zawalenia bądź innych niekorzystnych zmian w jej strukturze. W latach 2015 - 2017 przeprowadzono działania mające na celu zabezpieczenie Jaskini przed niekontrolowanym zawalem, polegające na fizycznym wzmocnieniu struktury skalnej tego obiektu. Stan zabezpieczeń Jaskini oraz stateczności górotworu jest stale (corocznie) monitorowany. W przypadku zaobserwowania niekorzystnych zmian na podstawie przedmiotowego zarządzenia będzie możliwe przeprowadzenie ewentualnych konserwacji bądź remontów zabezpieczeń Jaskini.

Na podstawie niniejszych zadań ochronnych prowadzony będzie monitoring liczebności nietoperzy, podczas hibernacji i rojenia nietoperzy. Wyniki monitoringu pozwolą na ocenę warunków siedliskowych w Jaskini, stanowiącej jeden z większych zimowisk nietoperzy w południowej Polsce.

Ujęte powyżej zadania są zgodne z planem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000

Szachownica PLH240004.

W celu ochrony rezerwatu przed negatywnym oddziaływaniem ruchu turystycznego niezbędne jest utrzymywanie drożności szlaków turystycznych przebiegających przez jego teren. W niniejszych zadaniach przewidziano możliwość usuwania konarów, gałęzi i przecięcie powalonych drzew do szerokości tras ruchu. Jednocześnie celem ograniczenia bardzo częstego procederu palenia ognisk, odbywającego się głównie przy wejściu do Jaskini, zaplanowano usuwanie z bezpośredniego jej sąsiedztwa złomów i wywrotów sosnowych. Usunięcie poza teren rezerwatu ww. materiału drzewnego wpłynie na ograniczenie możliwości palenia ognisk na tym terenie.

Rezerwat przyrody Szachownica położony jest wśród lasów własności Skarbu Państwa, będących w zarządzie Nadleśnictwa Kłobuck, dla którego plan urządzenia lasu, poddany został opiniowaniu w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko na podstawie ustawy z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Na potrzebę tej procedury przeanalizowano potencjalne negatywne oddziaływanie na rezerwat w wyniku realizacji ww. planu i nie stwierdzono zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rezerwatu.

Mając na względzie charakter przedmiotu ochrony rezerwatu oraz konieczność podejmowania szeregu działań przeciwdziałających antropopresji, całą powierzchnię rezerwatu objęto ochroną czynną. Zważając na to, że rezerwat tworzy lity drzewostan pozbawiony otwarc widokowych nie wyznaczono w jego obrębie obszarów objętych ochroną krajobrazową.

Ochrona gatunków grzybów, roślin i zwierząt w rezerwacie, realizowana jest poprzez ochronę całego ekosystemu. Obecnie nie zachodzi na terenie rezerwatu konieczność prowadzenia innych działań z zakresu czynnej ochrony grzybów, roślin i zwierząt.

Za prawidłową realizację działań ochrony czynnej ujętych w Załączniku nr 2 do zarządzenia:

- Lp. 1, 2, 3, i 5 - odpowiada Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach;
- Lp. 4 - w zakresie stosowania fotopułapek rejestrujących obecność ludzi w Jaskini Szachownica odpowiada Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach, w zakresie prowadzonych patroli rezerwatu odpowiada Straż Leśna Nadleśnictwa Kłobuck oraz Komenda Policji w Krzepicach;
- Lp. 6 - odpowiada Nadleśnictwo Kłobuck.